

2017. november. 08. 00:00 2017. november. 08. 13:11 HVG

2017 Lócsei Pál 1922-2007

Jogfosztva, küzdve Murányi Gábor

http://hvg.hu/hetilap/2017.45/201745_locsei_pal_levelok_belugyminisztereknek_vilagutlevel_jogfosztva_kuzdve

[https://hu.wikipedia.org/wiki/L%C5%91csei_P%C3%A1l_\(%C3%BAjs%C3%A1g%C3%ADr%C3%B3\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/L%C5%91csei_P%C3%A1l_(%C3%BAjs%C3%A1g%C3%ADr%C3%B3))

Huszonhat évi országfogságot is „kiszabtak” az öt és fél évre bebörtönzött ötvenhatos „ellenforradalmárra”, Lócsei Pálra, aki 66 éves korában léphette át először a magyar határt.

„Én nem kegyet, nem pártfogást kérek Öntől, hanem jogfosztottságom megszüntetését.” 1988 februárjában postázta önérzetes, „mélységes megbántottságát és keserűségét” azonban nem titkoló beadványát Lócsei Pál az akkori belügyminiszternek. Azért fordult Horváth Istvánhoz, mert éppen nyolcadszor utasították el a „törvény előtti egyenlőség alkotmányban rögzített elvét” felrúgva az útlevílkérelmét. „Meddig és mi mindennel akarnak még büntetni, amiért egyszer már öt és fél évi börtönnel (...) és immár huszonhatodik éve tartó hátrányos megkülönböztetéssel fizettem?”

Az 1956-os „ellenforradalmár” Lócseit 1958 tavaszán egyszemélyes perben ítélték nyolcesztendei börtönre. A „népi demokratikus államrend elleni szervezkedést” – sőt annak vezetését – a kommunista pártlap, a Szabad Nép egykori újságírója többek között azzal valósította volna meg, hogy a miniszterelnökké lett Nagy Imrére személyesen is nyomást gyakorolt, ismerje el demokratikus mozgalomnak „a fegyveres ellenforradalmat”, s hogy szervezője, cikkírója lett a Magyar Szabadság című lapnak, amelyben „az ellenforradalom valamennyi célkitűzése szerepelt”.

Tizenhat hónapos, többnyire magánzárkában töltött vizsgálati fogsága során a – kihallgatótisztje jellemzése szerint – „konok magatartást tanúsító” Lócsei nem cáfolta a terhére róttakat, ellenben újra és újra leszögezte, hogy azok „nem bűncselekmények”. Ezt két héttel a letartóztatása után írásba is adta a „Münnich Ferenc belügyminiszter úrnak” címzett beadványban. Ennek a csak néhány éve

előkerült levélnek már a megszólítása is (elvtárs helyett úr) provokációszámba ment. Hát még az a bekezdés, amelyben a rab nem áttallott emlékeztetni Kádár János azon 1956. novemberi ígéretére, miszerint „az októberi eseményekben való ténykedése miatt... senkit bántódás nem érhet”. A börtöncellából küldött levelében írtakhoz tartva magát, Lócsei 132 kihallgatása során mindvégig megtagadta a „részletes vallomást”. Ez volt az oka annak, hogy „összeesküvés” ügyét társaitól elkülönítve tárgyalták. A perkonstruktőrök ugyanis el akarták kerülni – magyarázta Pajkossy Gábor történész a jogi-politikai procedúra történetét feldolgozó 2013-as kismonográfiájában –, hogy „a vádlott vádat visszautasító, következetes, netán offenzív védekezése” az addigra megtört vádlott-társak közül bárkit is felbátorítson.

A tíz évvel ezelőtt, 85 évesen elhunyt Lócsei nevét a minap Charles Gati vette lajstromba. Az Amerikában élő történész-politológus – akinek egy ideje a Népszavában jelennek meg publicisztikai – cikket írt a rovatába. Az 1956-os emléklista című opusa valójában két, eltérő hosszúságú névsor. Az elsőben nyolcvannál több olyan személy, illetve szervezet szerepel, „akik nélkül nem lehet megérteni 1956-ot”. A másodikban csupán két – egy kádárista és egy orbánista – történész, a történelemhamisításban élenjáró egykori belügyér, Hollós Ervin, illetve az ebben immár nyomdokába lépett Schmidt Mária. Ők azok, állítja a publicista, „akik nélkül könnyebb megérteni 1956-ot”. A Gati emlékeztető listáján felsoroltokról – Donáth Ferentől Tánczos Gáboron át a Petőfi Körig vagy az Irodalmi Újságig – a forradalom ez évre is áthúzódó emlékévében a milliárdok fölött rendelkező kormánybiztos asszony rosszvoltából érdemben szinte szó sem esett. Így Lócseiről sem.

Az ő sorsa, története alighanem jóval több figyelmet érdemelne, mint az, hogy a plakátarccá magasztosított fegyveres kiskamasz a háryjános hírű színészt örökítette-e meg, vagy sem. 1944-ben a megszálló németekkel 22 évesen – előbb illegális röplapokkal, majd fegyveresen is – szembeszálló, s a nyilasok ellen is harcoló Lócsei 1945 után – saját megfogalmazása szerint – „igen gyors, képesség és szaktudás tekintetében kellően meg nem alapozott” karriert futott be, s a kommunista pártlap újságírójaként néhány évig „vakon és érzéketlenül” asszisztálta a politika szörnyű elfajulásait.

Nem egy csapásra világosult meg, ám 1953-tól jószerével nem akadt olyan Rákosi-ellenes megmozdulás, amelyben ne vett volna részt. 1954-ben egyik szervezője volt a Szabad Nép nevezetes – tisztító vihart hirdető – újságíró-lázadásának, amit az elbocsátásával honoráltak. 1956 nyarán egy politikai bizottsági határozat frakciónak titulálta őt és mindazokat, akik felköszöntötték 60. születésnapján az akkortájt a

magyar nép egyetlen reménységeként számon tartott, ám kormányfői tisztségéből kibillentett Nagy Imrét. Lócsei a látogatója, s hozzászólója is volt a Petőfi Kör vitáinak. S a pártellenzékiek körében az elsők között ismerte el október 23-át az ifjúság demokratikus nemzeti forradalmának. A „tétovázó” Nagy Imrét előbb személyesen győzködté, majd a kormány „kritikus támogatására” indított, Magyar Szabadság című „független demokratikus napilap” első számában nyílt levélben sürgette, kérdezte: „Mikor lesz teljes összhang a kormány ígérete és a pesti valóság között, mikor tűnik el az utolsó idegen katona is a magyar szabadság vérrel szentelt fővárosából?”

1962-ben „feltételesen” szabadult, büntetése hátralévő időtartamára rendőri felügyelet alá helyezték. Ez a „ref” azonban korántsem csak 1965-ig tartott. A magát családszociológussá átképző Lócsei a hatalom szemében megmaradt olyan veszélyes ellenforradalmárnak, akinek tudományos munkásságát is állandóan kontrollálni szükséges. A nők munkavállalásáról írott tanulmányával pedig még 1985-ben is valóságos kálváriát járt. A folyamatos és titkos belügyéri figyelmet nem csak érezkelhette, az útlevél-folyamodványai kapcsán meg is tapasztalhatta. Még szocialista országbeli szakmai konferenciákra sem engedték ki, mivel „nem mentesült a hátrányos jogkövetkezmények alól”.

66 évesen betelt nála a pohár, s 1988-ban megírta politikai vádirattal felérő levelét Horváthnak, az önmagát reformerként emlegető belügyminiszternek. Akinek egy apróságot azért nem kötött az orrára, nevezetesen azt, hogy tervezett franciaországi utazásának ezúttal politikai tétje, célja lenne. Informális úton ugyanis ő is meghívást kapott a párizsi Pere-Lachaise temetőbe, a Nagy Imréék kivégzésének 30. évfordulóján felállítandó jelképes síremlék avatóünnepére. Mi több, a Kádár-rendszert tetemre hívó gyászünnepek-sorozat fő szervezője, Lócsei egykori kollégája, Méray Tibor még beszéd elmondására is felkérte. Ezért aztán Lócsei minden követ megmozgatott, hogy végre kézbe vehesse kék színű világútlevelét.

Párizsból visszaérkezve élete egyik „legfelemelőbb eseményeként” emlegette – ahogy beszédében fogalmazott – „az egymástól eltérő világnézetű, vallású, politikai meggyőződésű magyarok” vértanúk előtti közös kézfogását. „Minthogy fellebbezésem elfogadtatása érdekében intervenciók történtek, utólag lehetetlen megállapítani, hogy a belügyminiszternek írott levelemnek volt-e, s ha igen, mekkora szerepe a számomra kedvező döntés létrejöttében” – lábjegyzetelte nevezetes beadványát 1990-ben, s haláláig nem tudta meg, hogy a róla készült állambiztonsági iratokban a talányra válasz lelhető.

Az 1988-as útlevel-históriát ugyanis Lócsei felesége, Kende Éva az állambiztonsági levéltárban őrzött iratok és családi feljegyzések alapján aprólékosan rekonstruálta, s kutatási eredményeibe most a HVG-nek is bepillantást engedett. Ezek szerint egyértelmű, hogy a levélíró „győzte meg” a minisztert. A társadalomra veszélyes, úgynevezett „F”, vagyis figyelő dossziés személyekkel foglalkozó alosztály – a feje fölötti átnyúlást kiolvashatóan sérelmezve – „szóbeli vezetői utasítás alapján” továbbította a parancsot az útleveleseknek, mondván: „büntetett előélete ellenére” adják meg a kiutazási engedélyt. Ezzel azonban nem szűnt meg a veszélyes elem szemmel tartása. A hazatérése utáni „élménybeszámolójának operatív ellenőrzésére” például külön akciót szerveztek, mivelhogy Lócsei nem hagyott fel „felforgató tevékenységével”. Már Párizsba menet hosszú interjút adott az „ellenséges” Szabad Európa Rádióknak. S amikor Kasza László azt firtatta, nem fél-e attól, hogy otthon „bizonyos nehézségei adódhatnak” majd, azt felelte: „Van valami, amitől a politikai rendőrségnél is jobban félek: ez a saját lelkiismeretem.”